

FRISCO-FESTÉSEK.

A KERESZTAPA.

Alföldi történet

G A A L T Ó L.

N

e busuljon komám uram, derék ember lesz még az én keresztfiamból.

— Az akasztófára kerül biz az, ha tovább is úgy éli életét.

Igy kezdé, vagy is inkább folytatá egy alföldi csárda' füstös szobájában a nehéz hosszú asztal' végén faragatlan lóczákon ülő két pór beszédét. Az egyik felsőruha s kalap nélkül levén, pongyola öltözete által gyaníttatá a házigazdát azaz csaplárost; a másik teljes gálában volt, juhászbundában, fején széles karamu kalapjával, s bajját hatalmas rézfokosára támasztva. Előttük két nyakban s derékban majdnem egyenlő vastagságu palacz állott, bizonytalan színű

borral még majd félig telve, s midőn szólának, szavaikon kívül hatalmas pipafüst-felleggel is üdvözlék egymást; korukra egyenlőknek látszának, s mindketten a felszázad' vége vagy a második' eleje körül járni.

— Mit beszél Péter koma, akasztófára? hogy is ne, Jancsi az én keresztfiam akasztófára; hadd zugja ki csak magát, mondom derék ember lesz belőle, nem hiába volt neki mind apja, mind keresztapja talpig becsületes ember.

— Hej János koma, már én csak félek, hogy a gazember gyalázatot hoz vén fejünkre; sopánkodék a csapláros, fájlalva hogy a komasági viszony miatt még János barátját is meggyalázza rossz fia.

— Mondom soh'se busuljon kend, Jancsi tüzes gyerek az igaz, talán tázesebb mint kellene, mégis három olyan legény sincs a tiszaháton mint ő; erősíté a keresztapa.

— Egy sincs olyan akasztófavirág, komám uram, azt mondja inkább; válaszolá a szomorodott atya.

— Ne mondja azt koma, derék legény az én keresztfiam, milyenek mi is voltunk. Hiszen ma két hete maga vert ki három savó levest a kormából, az egyik most is sántít, a másik a lábát nem bírja, no a harmadiknak nincs annyi baja, annak csak a fejét törte be; s ne volna az derék legény, ki illet bír véghez vinni? Vigasztalá az igazít a keresztapa: s olvasóinknak egyttal talán nem fölösleges megmondanunk, hogy ő a savóleves alatt, mellyen szeretett keresztfia vitézségét oly dicsően kitünteté, nem valami ennivalót, hanem három chevaux legers't értett.

— De éppen ez hozza akasztófára; most is éppen ezért kellett elillannia, nehogy becsipjék, s azóta ki tudja merre kószál, még csak hírért sem hallottam; panaszkodék az apa.

— Hírért sem hallotta komám? Épen ebből látszik milyen életrevaló legény Jancsi, idegen földön is el tud élni, s nem szorul apjára; mondá János koma, ki annyira szereté keresztfiát, hogy annak bármilly gonoszságát is képes volt jóra magyarázni.

— Dejszen sok illy életrevalót ismertem én már, kiből végre is akasztófára való lett. Azt mondja kend hogy el tud élni, a nélkül hogy apjára szorulna; jaj sok gazembert ismertem én már, ki nem szorult apjára, de annál inkább más ember' erszényére; már én lemondok róla, a hogy vetette ágyát egy alügyék, de csak azt hiszem róla, hogy beteg sem lesz mégis meghal. Az előbbi példabeszédet azonban a szomorgó atya igen rosszul alkalmazá fiára, mert az nem csak hogy ágyat nem vetett még életében, a mi igen természetes, hanem talán még ágyban sem halt, a mi még természetesebb, vagy talán nagyon is természetes.

— Nem tudom ki verte kendnek fejébe ezt a sok rosszat fiáról, — mondá János koma, ékesenszólását egy hatalmas kortylyal bővítve, melly a palacz tartalmát szinte tönkre silányította — pedig higye el koma, Jancsinak egy csep erkölce sincs.

— Épen az a baj, hogy egy csep erkölce sincs, ez keríti őt a vár megye' kezébe; felelé búsan az apa, s ellenkező nézetök e pontban azokból származék, mellyre nézve e hazában napjainkban olly nagy a panasz, hogy tudniillik nem értjük egymást; mert míg János gazda az erkölcs szóval, pór szokás szerint, igen is rossz fogalmat kapcsolt egybe, addig azt komája, mint a szertálgallal több érintkezésbe jövő csapláros, szokott jó értelmében vevé.

— Ha már kend Jancsinak azt is hibául rója föl, — folytatá János koma — hogy erkölce nincs, úgy kár róla beszélünk, pedig látja komám deres lovamat is azért adtam el a minap, mert nagyon erkölcsös volt.

Ezen ellenvetésre a ló erkölcsösségre nézve kifogyott a csapláros bölcsesége; azért nem is czáfoltá meg, hanem inkább fia' ócsárlását folytató, mellyben kimeríthetlenebb vála elméje, mint borban pinceszéje. Szó-

rencsége is kendnek, hogy akkor fiam itthon nem volt, különben nehezen adta volna el a derest.

— No már ezt nem hiszem édes komám, — okoskodék János — mert akármilyen vásott ficzko legyen Jancsi, keresztapját még sem lopná meg, ez már czudarság volna; különben ne rójuk fel neki olyan nagyon, ha egy két paripát vásárra visz; hány becsületes legény nyargalt már más lován? s még sem volt dolga szolgabíró urammal.

— Hiszen ha még csak egy két csint tett volna, magam sem gondolnék sokat vele; de az a fia még csak siheder, s már is annyi lovat lopott, hogy grófunk istállójában sem áll több; viszonzá az elkecseregett szí-vű atya.

— Ki tudja, igaz-e mind a mit róla beszélnék, komám; sok rossz nyelvű ember van ám a világon, s ha már olyan sokat lopott, épen abból látszik milyen átkozott ügyes ficzko, mert nem kapták rajta.

— Dehogy nem, a zacsári pusztán, harmadéve; szóla Péter gazda.

— Az igaz, de mi volt az, hiszen csak három hónapig volt bezárva.

— No meg tavaly Acsádon, az uraság öljában.

— Hiszen a sem sok, azért is csak fél esztendeig ült a tömlöczben.

— Igen, hát a télen ben a faluban?

— Az meg épen nem baj, hiszen ott csak a törvénybíró ütlegelte meg, s mindössze is három hónapig volt a vármegyeházban.

— Elég az, János koma, még csak kukoriczakupáláskor lesz huszonkét esztendő, s már három ízben egy esztendőt a tömlöczben töltött.

— Nem árt az, meglátja megjavul.

— Szépen javul a gazficzko, látjuk, alig szabadult ki s már a sarvó levesekkel verekedik, s mostani kóborlásában is tudom nem jár gyalog; pedig bizony tölem nem kapott paripát.

— No már hogy gyalog nem szeret jární, azt dicsérem benne; csak drótos tótnak való a gyaloglás, nem tisztaháti magyar legénynek. S látja kend, koma, maga az oka hogy fia lovat lop, miért nem ad neki.

— Hiszen komám uramtól már negyed éve szép csikót kapott ajándékban, megelégedhetett volna vele.

— Igen, de azt eladta.

— Hát miért adta el a gazember? kérdé az apa, ki beszédében mindinkább tűzbe jöni látszék.

— Miért adta el? Hát meg akarta egyszer próbálni a pénzes életet is, s azért a csikóért szép pénzt kaphatott, mert mondhatom derék állat volt, magam is Dunán túl a batonyi gróf méneseiből lo... Itt hirtelen elnyelé a szó végét János gazda, észrevevén, hogy tűzében, mely komájától szinte ráragadt, majd elárulá a nemes mesterséget, melyben e szerint neki is kelle dilettanszkodni; de Péter gazda fiáról aggasztó gondjába mélyen el lévén merülve, szerencséjére észre nem vevé nyelve tuluyargalását, olvasóink azonban kulcsot lelhetnek benne, miért pártolá annyira némi leg saját nyomdokaiba lépő keresztfiát János gazda.

— Hiszen megbocsátának neki — szóla fel a buba merült atya, csak tudnám hogy életében valami jót követett el.

— Hiszen komám jól is viselte ő magát elég ízben.

— Én legalább sohasem hallottam jó hírét, ha komám tud valami jót felőle, mondjon bár csak egyet.

— Eleget édes komám — viszonzá János gazda, s hogy hozzá készült a beszédhez mintha legalább is a bakaraszt' meséjét akarná elregélni! azonban mindjárt komája' cziménél fölakadt, csak most kezdvén átlátni, hogy keresztfiáról jót mondani és nem hazudni sokkal nehezebb, mint gondolá; de nem tartozván azon emberek' sorába, kik hamar elpártolnak kimondott véleményöktől, s keresztfiát is szinte atyailag szeretvén, szokása ellen erőteté emlékezetét, s mellette, hihetőleg erősítésül, nem szokása ellen felhajtá a palacz' maradékát.

— No hát miért nem szól komám? beszéljen hát valami jól, szeretnék már fiamról olyat is hallani. Mondá szinte gúnyosan Péter gazda.

— Komám uram — válaszolá János — hozzon csak még egy iccze bort, majd beszélünk aztán. A csapláros fölkel, de épen nem pinczéri gyorsasággal, s borért ment, visszatérteig komájának elég időt hagyva gondolkodásra.

— No János koma, jutott-e már valami eszébe? kérdé a csapláros vendége' elé tévén a bort.

— Mindjárt komám — felele ez, s egy részletes ugyan, de igen tetemes fogyatkozást okozott a palaczban, s aztán dicső lassúsággal megtöltvén rágyujta, s aztán szólni kezdte, de kénytelen volt keresztfia' jó tulajdonságait csak tagadolag adni elő. Hát szólnon, miféle csint tett fia az utolsó szentesi vásáron?

— Mi csint tett azt nem tudom, de annyit bizonyosan tudok, hogy csak egy lóval ment oda s vissza kettővel jött, pedig egy peták sem volt a zsebében.

— No de rajta nem kapták, s már ugy nincs hiba. De igaz, hiszen a szántai bucsún is volt, hát ott is rozsz fát tett a tűzre? ugy-e ott csak jól viselte magát?

— Hiszen komám, ott nyomorított meg egy gyócsos tótolt.

— No bizony haj is az, ugy kell neki minek ment a bucsúra. De hát mult gyapjnyírásakor az uraságnál nem becsületesen dolgozott-e?

— Igen bizony, a számadó' leányával el akart szökni hetedhét országba, még pedig kocsin, s a ki ismeri, tudja hogy nem a magáén.

— No komám, csak nem illett volna leányt gyalog vinni. Aztán miért nem akarta a számadó odaadni leányát, hiszen előbb megkérte, pedig Jancsi nyalka legény, ha száz leányom volna is választani hagynám köztük.

— Csak nem evett bolond gombát, hogy leányát olyan jófélenek adja!

— Hagyjuk azt abba, mit tehet ő róla hogy a leány belebódult, bizony szép leány' intésére mi is kitérnénk az országutból. Aztán nem gárdálkodott-e itthon becsületesen keresztfiam?

— Igen, tavaly ősszel vetni küldtem, s ma is várom hogy kikeljen a buzám, felele az apa.

— Hogy hogy? kérdé csodálkozva János gazda.

— A faluba hajtott, a zsidónál eladta a vetnivalót, s beboronálta az üres földet.

— No ez már gatszág, komám uram, igaz lelkenre mondom ez már gatszág; apját így megcsalni! ez már czudarság; ha hazakerül küldje hozzá, azért emberül megmosom a fejét.

— Kár vesztegetni rá, nem fog azon a szó.

— Ha nem fog a szó, majd fog a csákánnyel, küldje csak hozzám, majd jóra tanítom én.

— Nem hiszem biz én, hogy azt Istenen kívül valaki jó utra vezesse.

— Ne busuljon koma — szóla borát egészen felhajtván János — derék ember lesz még az én keresztfiamból. S erre Isten áldjont mondván kiment, lovára veté magát s távozik, de nyergében megfordulva ismétlé:

— Mondom ne busuljon komám, derék ember lesz az én keresztfiamból.

Két év mult el, János gazda lovagolt a pusztákon, vagy inkább, mivel mit előbb mondani feledék, juhász volt, szamaron nyargalt, nyáját legeltetve, s egy hazánkban hajdan oly bő számmal létező, most már, hála az égnek, ritkuló emberjavító intézethez ért, melyet köznyelven akasztófának neveznek; megállítá lovát, búsan pillanta reá, vagyis inkább a rajta függőre, s felsohajta:

— Kár szegény keresztfiamért, derék ember lett volna belőle!

